

Active spreading of mass culture in the XX–XXI centuries can be explained by the acceleration of the pace of development and the introduction of the latest communicative technologies, which are the basis of social and cultural broadcasting. Mass culture makes high values accessible to a mass person and thus humanizes her lifestyle.

Novelty. The attempt to highlight mass culture as a leading means of unification of mass consciousness and as a model of cultural existence, global in its influence is made in the article.

Practical meaning. The information contained in this article is useful for developing a new strategy of the transformation of the aggregate history of mankind into the individual property of one person. Besides, it shows what a person owes the world and what the world certainly owes to a person, that is, the mass culture is sublimation of the needs and aspirations of the individual person.

Key words: mass culture, pop music, functions, tasks, functional manifestations.

Надійшла до редакції 8.11.2018 р.

УДК 787.61

РІЗНОВИДИ АКУСТИЧНОЇ ГІТАРИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНІЙ МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ

Гриненко Світлана Миколаївна – аспірантка,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ
svitlanangm@gmail.com

Окреслюються різновиди акустичної гітари, що використовуються в музичній практиці сьогодення. Значне поширення різних напрямів естрадної музики вплинуло на формування інструментів, розрахованих на відтворення визначеного типу музики – у потрібному регістрі, діапазоні, з певним рівнем динаміки. Наголошується увага на тих модифікаціях, що здійснюються з інструментом – збільшення чи зменшення корпусу гітари, додавання чи зменшення кількості струн, змінення матеріалу, з якого виготовляються струни та корпус. Звертається увага на те, що багато гітаро-подібних інструментів мають етнічне походження та пов'язані з виконанням певного типу творів. Включення різновидів акустичної гітари у широкий вжиток професійними виконавцями є перспективним напрямом, який дозволить урізноманітнити можливості гітариста, сприятиме його універсалізації, а також створює шляхи для розвитку композиторської творчості.

Ключові слова: гітара, класична гітара, струни, різновиди акустичної гітари, виконання.

Постановка проблеми. На даний час існує надзвичайно багато музичних інструментів. Проте не всі з них використовуються в однаковій мірі. До одних частіше звертаються композитори, деякі є менш популярними. В музичному мистецтві склалась традиція звернення здебільшого до інструментів, що входять до складу симфонічного оркестру, написання творів для якого постає завданням, що свідчить про високу майстерність композитора. Але, якщо звернутись до історії музичного мистецтва різних країн світу, виявляється, що відбулася зміна глядацьких та композиторських уподобань стосовно музичного інструментарію. Багато в чому зростання інтересу до одних інструментів та зменшення, у ставленні до інших, були зумовлені їх змінами, внаслідок яких виникали нові за конструкцією інструменти. На перший погляд, час змін у конструкції, структурі інструментів давно минув, проте насправді можна свідчити про те, що продовжуються спроби їх модифікування, внаслідок чого виникають нові різновиди. Процес розвитку струнно-щипкових інструментів не можна вважати завершеним, адже на даний момент існує чимало різновидів акустичної гітари, сформованих у різні часи та неоднакових культурно-мистецьких умовах. Питання аналізу структурних різновидів акустичної гітари, що існують у сучасній практиці, має важливе практичне значення, адже формуватиме уявлення про технічні та виразові можливості інструментів й окреслюватиме перспективи їх подальшого використання в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку музичного інструментарію у стародавні часи розкривається в праці Є. Герцмана [1]. Специфіка розвитку гітарного мистецтва загалом та використання класичної гітари в камерному ансамблі розкривається в дисертаційному дослідженні О. Петропавловського [4]. Актуальні питання сучасного академічного гітарного виконавства розглянуто в статті О. Хорошавіної [5]. Питання видобування звуків на класичній гітарі присвячена праця Дж. Тейлора [6]. Деякі технічні відомості стосовно облаштування різновидів гітари можна знайти на сайтах, присвячених рекламі певних видів такої продукції [2, 3].

У сучасному музикознавчому науковому просторі фактично не приділяється увага питанню розвитку акустичної гітари та її різновидів. Окремі розробки, представлені на сайтах компаній, що розробляють інструменти та згадки про них в Інтернет-магазинах, не надають вичерпну інформацію та не носять всеохоплюючого й наукового характеру.

Метою статті є огляд різновидів акустичної гітари, наявних у сучасному культурно-мистецькому просторі. Окреслення даної мети пов'язане також з деякими завданнями, як-от висвітлення не лише технічних характеристик різновидів акустичної гітари, але й визначення напрямів їх застосування в музичній практиці.

Вклад матеріалу дослідження. Якщо зробити екскурс в історію розвитку музичного інструментарію, виявляється, що струнно-щипкова група мала надзвичайно багато різновидів, що розрізнялись за кількістю струн, їх довжиною, величиною корпусу, розміром інструменту, матеріалом виготовлення, способом розташування при грі, ареалом застосування, функціональним навантаженням тощо. За часів стародавнього світу існувала низка струнно-щипкових інструментів – арфи, ліри, кіфари. Більшість із них мали різне застосування. В міфології стародавньої Греції, зазначає Є. Герцман, існувало відсилання до інструментів, пов'язаних із тим чи іншим видом мистецтва, а точніше – музами. Калліопа асоціювалась із кіфарою, Терпсіхора – з лірою, деякі з муз, як, приміром, Талія, з духовим інструментом – авлосом. «Тут кіфара, авлос і ліра лише умовно уособлюють конкретні мистецтва: кіфара – інструмент, який супроводжує героїчні і ліричні пісні, авлос – неодмінний учасник комедій, трагедій і хороводів, ліра – постійний атрибут гімнічної поезії» [1; 27]. Попри певну символічність, яка передбачалась стародавніми мислителями, коли мова йшла про музичний інструментарій, можна пересвідчитися у наявності чітко визначеного функціонального призначення у струнно-щипкових інструментів, які можуть вважатися предками акустичної гітари.

Протягом багатьох століть відбувалася зміна одних струнно-щипкових інструментів іншими. Ліри та кіфари, популярні в Греції та Римі, поступилися місцем арфам, які також мали чимало модифікацій і успішно використовуються у різних культурах сьогодення. Згодом почали виникати інші інструменти, які зі Сходу потрапляли до Західної Європи та поширювались у ній або впливали на появу інших інструментів.

У VI–VII ст. поширюється лютня і хоча походження цього інструменту важко визначити, проте саме до цієї родини (лютні) можна віднести акустичну гітару, чаранго, домбру, кобзу, бандуру, балалайку, тар, саз та банджо.

Протягом досить тривалого часу використовувались віуели, лютні; і лише з XVIII ст. можна датувати етап становлення гітари, що мала вигляд, подібний до сучасної. Зазначимо, що цей етап не став завершальним на шляху конструктивних змін інструменту і на даний момент є чимало різновидів акустичної гітари. Існування певних модифікацій зумовлене рядом чинників, серед яких згадаємо широкий спектр змін, здатних вплинути на виконавський процес. У цьому контексті варто згадати розвідки, які здійснював Д. Тейлор стосовно того, наскільки впливає якість звуку, що виникає унаслідок щипання струни від місця, на якому це здійснюється та від самого принципу, за яким це робить виконавець.

За рахунок того, що при грі на гітарі вібрують два складники – і струни, і сам корпус інструменту, існує досить багато чинників, що залишаються мало прогнозованими. Тейлор вказує на те, що одна й та сама деталь, що є частиною гітари, може відрізнитись, якщо її роблять на замовлення. Тобто, навіть коли аналізується, скажімо, одна й та сама конструкція гітари, наприклад, шестиструнна, вона може мати принципово інше звучання (у тембровому, динамічному відношенні) при виконанні різними майстрами [6]. Тут буде враховуватися матеріал, з якого вироблений корпус, струни, спосіб збереження інструменту, сила натягування струн та багато інших чинників. А що ж тоді казати про можливість гітари, де змінюється розмір корпусу чи додається ще одна струна? Виникає необхідність прослідкувати наслідки подібних трансформацій. «Корпус гітари ще мало вивчений з боку акустики, однією з причини чого, на думку автора, є досить помітні відмінності деяких індивідуальних деталей різних гітар» [5; 67].

Які ж саме різновиди акустичної гітари можна виділити в сучасній практиці? Найбільш часто використовується класична гітара. До цього типу належить саме та гітара, що була сформована у XVIII ст., мала шість струн та здобула розповсюдження по всій Західній Європі. Цей тип гітари широко використовувався для виконання музики концертного типу – сольної та ансамблевої. В цьому велику роль відіграли такі композитори, як Н. Паганіні та М. Джуліані.

Протягом першої третини XIX ст. формується репертуар для даного інструменту: «...в той період склався «класичний» камерно-ансамблевий репертуар і класичні інструментальні склади – гітарний дует, дует зі скрипкою, флейтою, фортепіано; тріо, квартет тощо, в яких гітара постає як повноправний партнер. Крім цього, вона брала активну участь у становленні інструментальних жанрів камерної музики – сонати, концерту» [4; 10].

Класична гітара частіше вироблялась із палісандру, вона має широкий гриф і об'ємний корпус, струни на ній, частіше, синтетичні. Найбільш характерною технікою, що використовується при грі на класичній гітарі, є пальцева.

Окрім класичної гітари, можна виділити ряд неklasичних гітар. У деяких джерелах також використовується термін «естрадні гітари». Мається на увазі, що внаслідок розвитку музичних стилів естрадної музики, а з ними наявною є подальша видозміна гітари, що стає одним із провідних інструментів у сучасній культурі. Якщо розглядати саме акустичні гітари, а не електрогітари, то в них можливе застосування вбудованих звукознімачів: магнітних, п'єзоелектричних, з еквалайзером і регулятором гучності.

Серед гітар, які мають набагато менше відмінностей від класичної та однією з найбільш ранніх модифікацій є фламенко – гітара, пов'язана з іспанською музичною культурою. За рахунок того, що даний тип гітари був нерозривно пов'язаний з фламенко – танцем, співом, грою та навіть театральною дією, її функціональне навантаження було більше пов'язане з ритмічно-ударною функцією. Практика використання потребувала більш гострого та яскравого звучання, адже вона супроводжувала досить галасливі та багатолюдні події, пов'язані не з салонною елітарною музикою, а народною. Досягнення потрібного звучання досягалося за рахунок незнаних конструктивних відмінностей, порівняно з класичною гітарою. Так, сам корпус був трохи меншим та тоншим, частини корпусу, а також задня дека вироблялись із кипариса, «пороги» робили нижче, низько розташовані струни полегшували техніку лівої руки [3]. Верхня дека вироблялася з ялини, або канадського кедра, так само як і шийка грифа, в той час як накладка на гриф – з чорного дерева. Гітара фламенко до середини XIX ст. мала назву *guitarra de tabldo*, що позначало її призначення, тобто гітара для танцювальної сцени. Окрім цього на верхній деці гітари фламенко розміщується гольпеадор. Ця пластинка, вироблена з пластику мала оберігати корпус від впливу ударів правої руки. Поєднання цих ознак надавало більшу перкусійність звучанню.

Існує ще сучасний тип гітари фламенко – *guitarra negro*, де задня дека та обичайка виробляються з червоного дерева або палісандра.

Як вже зазначалося, розвиток сучасної естрадної музики вплинув на появу й інших акустичних гітар. Серед так званих естрадних акустичних гітар виділяються три типи: дредноут, фолк та джамбо. В ряді випадків дредноут-гітару називають різновидом фолк-гітари.

Розглянемо сутність відмінностей між цими інструментами. Зазначимо, що на естрадних гітарах використовуються металеві струни, які ніколи не використовують на класичній гітарі. Сутнісні відмінності між естрадними гітарами полягають у типах корпусів, які у них використовуються.

Дредноут гітара – це інструмент із досить великим та широким корпусом, у якому переважають низькі частоти; вона має форму більше наближену до прямокутної. Гриф вужчий, округлений з робочого боку, на ній використовуються металеві струни.

Її створила в 20-х роках XX ст. фірма «Мартін», причому вона знайшла широке застосування у різних напрямках – від блюзу до кантрі та поп-музики. На ній частіше використовувалась техніка гри за допомогою медіатора, хоча пальцева техніка також можлива. За рахунок особливостей конструкції, що змінили звучання на більш низьке та дещо приглушене, вона добре пасувала для ансамблевої гри у гурті та дещо менше – до сольної.

Для дредноут-гітари виготовляються спеціальні нейлонові струни, шовкові та шовково-металеві. Ймовірно за рахунок того, що даний тип гітари використовувався у кантрі музиці, що широко застосовувалась у такому кінематографічному жанрі, як вестерн, дредноут гітара відома також під назвою вестерн.

Джамбо – велика і масивна гітара, що має корпус округленої форми. Як і попередній різновид, вона передбачає застосування жорстких струн та медіатора, має великий динамічний діапазон. Часто використовується для акомпанементу, хоча їх популярність дещо знизилася в останні роки. За рахунок поширення звукопідсилювальної техніки набагато більшим є інтерес до електрогітар.

Існують певні розбіжності стосовно того, який саме інструмент мається на увазі, коли згадується фолк-гітара. За однією з версій це і є вестерн або дредноут-гітара, принаймні, так вони іменувались у фірмі Martin.

У даний момент прийнято фолк-гітарою називати «малий вестерн», тобто гітару, яка хоч і подібна до класичної, проте має менший корпус та вузький вестерновий гриф. Її позитивною рисою є компактність, легкість у грі, вона має меншу гучність, її гриф обов'язково йде з анкером.

У сучасній практиці існує чимало гітар, що посідають місце проміжне між акустичними та електричними. Так, серед них можна виділити баритон-гітару, яка має шість струн, проте налаштована нижче, має довшу мензуру за рахунок чого дозволяє видобувати більш низькі звуки. Вона частіше використовується для дублювання партії класичної гітари, що надає насиченості звучанню. Окрім неї існує також електроакустична бас-гітара, на якій виконується басова лінія; є можливість грати у низькому регістрі. Так само ця ж функціональність досягається на гітарроні –

мексиканській шестиструнній бас-гітарі, що має великий розмір та значну гучність. Вона частіше застосовується не у сольній практиці, а як учасник мексиканського оркестру.

Можна виділити низку акустичних гітар, що мають більший ступінь відмінності від класичної, що буде проявлятися в іншій кількості струн чи принципово інакшому матеріалу, з якого виготовлений інструмент. Широко відома семиструнна гітара, яку іноді називають «російська» чи «циганська», проте вона доволі рідко використовується у професійній музичній культурі. В структурному відношенні вона подібна до класичної гітари, а головна відмінність полягає у кількості та налаштуванні струн. За рахунок того, що більшість репертуару розраховано на можливості шестиструнної гітари, вона має менше застосування.

Так само відрізняється кількістю струн дванадцятиструнна гітара, яку виробляють на основі посиленних корпусів гітар дредноут та дамбо. Вони мають більш широкий гриф і є досить масивними. Їх можливості є досить значними, проте техніка гри на ній відрізняється від тієї, що є при гри на шестиструнній, до того ж високою є ціна якісних зразків.

Гран-гітара (гітара російська акустична нова) має два ряди струн, розташованих на різній висоті. Вона поєднує елементи класичної гітари та фолк-гітари. Верхній шар – нейлонові струни, а нижній – металеві. Граючи на верхньому шарі, використовується техніка класичної гітари, проте, можна грати, використовуючи обидва шари, що значно розширює можливості практичного застосування інструменту. Розробники гран-гітари підкреслюють, що вона багато в чому ближча до старовинних інструментів: «Нова гітара до старовинної музики ближче, ближче до лютні і клавесину, ніж класична. Це вже очевидно. Отже, констатуємо, що Нова гітара... застосовується в старовинній і в сучасній музиці. І звичайно ж, в класичній. Якщо б це було не так, не було б сенсу винаходити щось. Просто життя не стоїть на місці. Ми не заперечуємо класичної гітари. Ми самі граємо на ній і будемо грати» [2].

Меншу кількість струн має куатро, де часто є лише чотири струни, як і в укулеле. Різниця між ними полягає у розмірах інструментів, адже гавайська укулеле є надзвичайно мініатюрною. Куатро частіше застосовується в музичній практиці країн Латинської Америки. Досить цікавою є трес-гітара, розповсюджена в Пуерто-Ріко та Кубі. В ранніх версіях вона мала три струни, зараз відома у шестиструнному та десятиструнному різновидах.

Розглядаючи акустичні гітари варто згадати також інструменти, виготовлені з інших матеріалів. Так, *ovation* має лише деку, вироблену з деревини, натомість усі інші компоненти, вироблені з пластику. Вона має досить слабкий звук, тому частіше застосовується як електроакустична. Ще одним інструментом, що лише зовні нагадує гітару, є *добро*. Вона хоча й має шість струн та зовні виглядає як гітара, відрізняється вбудованим металевим резонатором, на якій грають металевим валиком слайдером, що нагадує звучання гавайської гітари.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. В сучасній гітарній практиці існує чимало різновидів акустичних інструментів. Вони мають чисельні відмінності конструктивного рівня та, відповідно, різні можливості їх використання. Ознакою музичної культури сьогодення є звернення до етнічних варіантів інструментів, які тривалий час посідали панівне становище в західноєвропейському культурному просторі. Їх використання сприяє не лише урізноманітненню можливостей застосування гітарної техніки виконавцями, але й створює широкий спектр для створення необхідного образного рівня – від найнижчого регістра, який можна видобути на бас-гітарі, гітарроні до високого звучання укулеле чи добро.

Список використаної літератури

1. Герцман Е. В. Музыка Древней Греции и Рима. Спб. : Алетейя, 1995. 328 с.
2. ГРАН – Гитара XXI века. История [Электронный ресурс] / Режим доступа <http://gran-guitar.com/history-2/>.
3. Конструкция гитары фламенко и ее отличия от классической гитары [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://21one.ru/stati/mir-muzyki/283-konstrukciya-gitary-flamenko-i-ee-otlichiya-ot-klassicheskoy-gitary.html>.
4. Петропавловский А. А. Гитара в камерном ансамбле: автореф. дис. ...канд. искусствovedения: 17.00.02. Нижегород. гос. акад. им. М. И. Глинки. Нижний Новгород, 2006. 21 с.
5. Хорошавина О. Актуальні питання сучасного академічного гітарного виконавства. *наук. Вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Київ, 2009. Вип. 82. С. 61–68.
6. Taylor J. Tone production on classical guitar. London : Musical News Services Ltd, 1978. 80 p.

References

1. Gertsman Ye. V. *Muzyka Drevney Gretsii i Rima*. Spb. : Aleteyya, 1995. 328 s.
2. GRAN – Gitarra 21-go veka. Istoriya [Elektronnyy resurs] / Rezhim dostupa [http:// gran-guitar.com/history-2/](http://gran-guitar.com/history-2/).
3. Konstruktsiya gitary flamenko i yeye otlichiya ot klassicheskoy gitary [Elektronnyy resurs] / Rezhim dostupa: <https://21one.ru/stati/mir-muzyki/283-konstrukciya-gitary-flamenko-i-ee-otlichiya-ot-klassicheskoy-gitary.html>.

4. Petropavlovskiy A. A. *Gitara v kamernom ansamble: avtoref. dis... kand. iskusstvovedeniya: 17.00.02. Nizhegorodskaya gosudarstvennaya akademiya im. M. I. Glinki. Nizhniy Novgorod, 2006. 21 s.*
5. Khoroshavina O. *Aktualni pytannia suchasnoho akademichnoho hitarnoho vykonavstva. Naukovyi visnyk NMAU im. P. I. Chaikovskoho. Kyiv, 2009. Vyp. 82. S. 61–68.*
6. Taylor J. *Tone production on classical guitar. London: Musical News Services Ltd, 80 p.*

РАЗНОВИДНОСТИ АКУСТИЧЕСКОЙ ГИТАРЫ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ ПРАКТИКЕ

Гриненко Светлана Николаевна – аспирантка,
Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств, г. Киев

Рассматриваются разновидности акустической гитары, используемые в современной музыкальной практике. Распространение различных направлений эстрадной музыки повлияло на формирование инструментов, направленных на воспроизведение определенного типа музыки – в определенном регистре, диапазоне, с определенным уровнем динамики. Акцентируется внимание на тех модификациях, которые претерпевает инструмент – увеличение или уменьшение корпуса гитары, увеличение или уменьшение количества струн, изменение материала, с которого изготовлены струны и корпус. Обращается внимание на то, что множество гитароподобных инструментов имеют этническое происхождение и связаны с исполнением определенного типа произведений. Включение разновидностей акустической гитары в широкое использование профессиональными исполнителями является перспективным направлением, позволяющим усовершенствовать возможности гитариста, помогут его универсализации, а также стимулируют пути композиторского творчества.

Ключевые слова: гитара, классическая гитара, струны, разновидности акустической гитары, исполнение.

VARIETIES OF ACOUSTIC GUITAR AND THEIR APPLICATION IN CONTEMPORARY MUSICAL CULTURE

Grynenko Svitlana – postgraduate, of National Academy
of Managerial Staff of Culture and Arts, Kyiv

The main varieties of acoustic guitar used in the musical practice of the present are outlined. The wide distribution of various styles of variety music influenced the formation of a large number of instruments designed to reproduce a certain type of music – in the right register, range, with a certain level of dynamics. Attention is drawn to those modifications that are made with the instrument – increasing or decreasing the guitar body, adding or reducing the number of strings, changing the material from which the strings and the body are made. Attention is drawn to the fact that many guitar-shaped instruments are of ethnic origin and are associated with the performance of a certain type of works. The inclusion of varieties of acoustic guitar in the wide use by professional performers is a promising direction, which allows diversifying the guitarist's abilities, contributing to its universalization, and also creating ways for the development of composer creativity.

Key words: guitar, classical guitar, strings, varieties of acoustic guitar, performance.

UDC 787.61

VARIETIES OF ACOUSTIC GUITAR AND THEIR APPLICATION IN CONTEMPORARY MUSICAL CULTURE

Grynenko Svitlana – postgraduate, of National Academy
of Managerial Staff of Culture and Arts, Kyiv

The aim of the article is to review the varieties of acoustic guitar that are available in contemporary cultural and artistic space. The outline of this goal is also related to some tasks, such as covering not only the technical characteristics of the varieties of acoustic guitar, but also the determination of the directions of their application in musical practice.

Research methodology. In the article a comparative method is used to identify features of the construction of varieties of acoustic guitar, in comparison with the classical guitar. The method of analysis is used to identify the direction of modification of the guitar.

Results. In modern guitar practice there are many types of acoustic instruments. They have numerous differences in constructive level and, accordingly, different possibilities of their use. An indication of the present-day musical culture is the appeal to ethnic variants of instruments, which for a long time occupied a dominant position in the West European space. Their use promotes not only the diversification of the possibilities for the use of guitar techniques by performers, but also creates a wide spectrum for creating the necessary imaginative level – from the lowest register that can be extracted on the bass guitar, the guitarron – to the high sound of the ukulele or the dobro.

Novelty. For the first time in the national art criticism, the types of guitar that are used in modern practice are described.

The practical significance. Knowledge of the varieties of guitars can contribute to their wider and more fruitful use, both in compositional and performing practice.

Key words: guitar, classical guitar, strings, varieties of acoustic guitar, performance.

Надійшла до редакції 4.09.2018 р